

terih šolah že vpeljala. Ako zebe učence v roke, naj jih vtaknejo v mrzlo vodo ter naj se dobro obrišejo. Vsekakor pa je potrebno, da pride učitelj ob takih dnevih zgodaj v šolo, da pazi, da ne gredo učenci k peči ter da storijo, kar je treba. Kjer delajo starši tako, in kjer se ozira v šoli na to, je radi mraza in snega pozimi primeroma malo zamud.

(Dalje prih.)

Književnost in umetnost.

Prirodopis rastlinstva. Za nižje razrede srednjih šol spisal Alfonz Paulin, profesor c. kr. višje gimnazije v Ljubljani. S 308 podobami. — Cena trdo v platno vezani knjigi 3 K 20 h.; po pošti 10 kr. več. — Jako potrebno knjigo je izdala Ig. pl. Kleinmayr & Bambergova tiskarna. Že več let je pošla popolnoma Tušek-Erjavčeva botanika in nove je bilo že sila potreba. Da jo je spisal g. profesor Paulin, mu moramo biti jako hvaležni. Knjiga je pisana v lepi, čisti slovenščini ter je bila že v rokopisu odobrena pri c. kr. naučnem ministrstvu. Knjigo diči izredno veliko število jako lepih slik in sličic. Prirodopis rastlinstva postane učna knjiga, a tudi ljubiteljem rastlinstva sploh jo toplo priporočamo. Kakor sploh vse knjige iz založbe in tiskarne Kleinmayr & Bambergove, tako je tudi zunanost te najnovejše knjige zelo lična. Prepričani smo, da bodo naši dijaki pridno segali po nji.

Sto narodnih legend. Slovenski mladini in preprostemu ljudstvu v pouk in zabavo nabral in priredil Anton Kosi. V Ljubljani 1897. Izdal in založil J. Giontini. — Kosijeve narodne legende so se naši ljubi mladini zelo priljubile. Najboljši dokaz temu je ta, ker so prvi trije snopiči teh legend v prav kratkem času popolnoma pošli. Prav pametno je ukrenil g. Kosi, da je zbral vse legende v eno knjigo, katero je pa popolnil še s 52 novimi legendami. Cena trdo vezani knjigi, ki ima 235 strani, je 60 kr., po pošti 5 kr. več. Lično knjigo priporočamo kar najtopleje za šolarske knjižnice; pa tudi vsak odrasli človek dobi v nji mnogo kratkočasnega beriva.

Na različnih potih. Povest, primerna dečkom od 11. do 14. leta. Nemški spisal Franc Frisch. Za Slovence priredil Janko Leban, nadučitelj na Trebelnem pri Mokronogu. V Ljubljani 1898. V založbi in na prodaji pri Janezu Giontiniju, knjigarju. Trdo vezana knjiga velja 24 kr., po pošti 3 kr. več. — Povest je zelo zanimiva, kratkočasna in poučna. Prepričani smo, da jo bo naša mladina zelo rada čitala; zato tudi to najnovejšo mladinsko knjižico prav toplo priporočamo.

Zabavni listi za slovensko mladino. „Soča“ piše: Odkar je prenehala izhajati naša „Knjižnica za mladino“, je nastala suša na tem polju. Da bi se tej potrebi malo odpomoglo in bi dobilo nekaj dohodka, je začelo izdajati „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“ posebno knjižico pod gornjim naslovom; ureja jo E. Gangl. — I. zvezek obsega povest „Pri stricu“, spisal Ivo Trošt. Str. 112 in stane mehko vezan 40 kr. Ako vzame vsaka slovenska šola le 5—6 iztisov, bode razprodana vsa zaloga in potem izide drugi zvezek. Mi iskreno želimo temu društvu več sreče nego jo je imela naša „Knjižica za mladino“, ki je bila trdo vezana dokaj cenejša, a je prišel po en naročeni iztisk šele na vsako drugo ali tretjo šolo. Ako bi bila naročena vsaka šola na dva iztiska, bi dobila „Zaveza“ do 800 gld čistega dobička na leto. — Dal Bog novemu podjetju kaj več sreče!

„Slovanska knjižnica“. — Prejeli smo dvojnati snopič 73. in 74. za mal. traven in vel. traven, ki prinaša izvirno romantično žaloigro „Strahomir“ v 5 dejanjih in romantiški igrokaz „Mlada zora“ v 3 dejanjih (po znani narodni pesmi). Snopič obsega 11 tisk. pol. — Velika suša vlada na dramatiškem polju slovenskem. G. Gabršček je menda hotel nekoliko odpomoči tej suši, zato je natisnil v svoji „Slovanski knjižnici“ ta dva dramatiška prvenca dveh mladih pisateljev. Obema igrama se pozna, da jih sta rodili mladi pesniški duši. — Cena 30 kr., v knjigarnicah stane pa le 36 kr. To je pač bagatelna cena.

Pesmarica „Glasbene Matice“ je našla tudi med Hrvati najprijaznejši sprejem. I „Obzor“ i „Agr. Tagblatt“ sta se izrekla o Čerinovi „Pesmarici“ jako laskavo, hvalila bogato raznovrstnost sprejetih kompozicij ter povdarjala zlasti veliko vrednost jedrnatih in kritičnih biografskih črtic v uvodu knjige. Poslednja številka „Vienca“ pa prinaša cel članek o tej prelepi „Matični“ jubilejni pesmarici ter končuje svojo priznalno oceno tako-le: „Mi ne moremo, da se nahvalimo ove „Pesmarice“: pa ju još jedanput od svega srca priporočamo i hrvat. pjevačkim družinama i ljubiteljima glazbe uopće“.

Nove razglednice v korist družbi sv. Cirila in Metoda. — Vendar enkrat smo dobili v roke razglednice, s katerimi mora biti vsakdo zadovoljen. Na istih vidiš sliko prvomestnika družbi sv. Cirila in Metoda, preč. g. Toma Zupana, c. kr. gimnazijskega profesorja v Ljubljani, vidiš njegov dvorec na Okroglem na prekrasni gorenjski strani in kranjskim, posebno ljubljanskim izletnikom jako priljubljeno goro Sv. Jošt nad Kranjem s cerkvijo in poslopji. — Slika obče priljubljenega g. prvomestnika je kaj dobra, in kdor ne pozna tega delavnega in resnega slovenskega moža osebno, naj si še posebno

Bosfor, aby tam tvořil legie v čas války krymské, a našel smrt nákažlivou nemocí (1855).

Nelze říci, co v Mickiewiczovi více velebiti sluší: člověka neb básníka. Jako člověk jesti jedním z těch, jimž lidé starověku vznašeli chramy, — jako básník jesti největší v svém národě, a jeden z největších duchů světa. V prvním okresu tvoření básnického velicí romantikové Západu byli mu mistři; stoupaje jejich sledem, vyprostil poesii polskou z pout konvencionalnosti, z mrtvoty pseudoklassicismu, probudil ji k vlastnímu životu. Prvotiny nadání jeho „Ballady a romance“ (překlady české J. Necása a A. E. Mužíka), ty nejlepší v polském písemnictví, stojí na vyšině současné poesie evropské, ačkoliv jsou to útvory ještě konvenční. Ofel nerozvinul ještě křidel k letu. „Oda k mládí“ to již paian Pindarův na počest všech velikých idealů lidstva, a „Grażyna“, pověst o hrdinské kněžně litevské, která hyne v boji, aby jen zamézila vlastizradě muže svého, to básen epicky dokonalá, jedna z nejlepších básní toho druhu v Evropě. Mickiewicz není vyhradně liryk nebo epik, jesti jedním i druhým, a vždy jedním z největších. Avšak u národů svo-

bodných, šťastných, básníci jsou jen umělci, umění a krása jejich cíl a ideál, pro národy nešťastné jsou oni něčím větším — jsou chléb a manna, slunce a rosa života. Tak i Mickiewicz přidržuje se především té formy, která více vyhovuje jeho ideám, brzeji pohne srdcem rodáků. Odtud také pochází nesmírné bohatství tvaru, v které přiolebká své mysli. Od lehké písničky do velebné hymny a dramy citu lásky, vybuchajícího s obrovskou silou sopky, od mistrného sonetu do obrazu tytanické, války vášní v pověsti poetické, a opět plné klidu, ruchu, barev a humoru malby života celého národa v eposu — všecky ky tvary, všecky stupně nadšení, napotkáváme v dílech toho obra. Egotismu, umění pro umění nenajdeš tam mnoho. Ostatně všecko, co básník polsky napsal, psal pro svůj národ neb o něm. „Konrad Wallenrod“, část III. „Tryzny“, epos „Pan Tadeáš“ (překl. E. Krásnohorské) a biblické „Knihy poutnictví“ — to čtyry struny mohutné loutny, jež vyznívají v jednu melodii — lásku k vlasti. V „Improvisaci“ z třetí části „Tryzny“ dosahuje básník vrcholu nadšení, Prometheovým sláskem povznáší se na tak závratné výšiny, na jakých

ogleda sliko, katera mu ga kar najbolje predstavlja. Razglednice so res okusne. Vsaka podružnica družbe sv. Cirila in Metoda naj si omisli nekaj takih razglednic, da jih pri društvenih veselicah razpeča med narod. Cena dopisnic je 5 kr. Podružnice in prekupovavci dobe 100 dopisnic za 4 gld. franko doposlane. V založbi jih ima knjigovezec g. Ivan Bonač v Ljubljani. — Ker te dopisnice na splošno ugajajo in ker imajo namen koristiti družbi sv. Cirila in Metoda, jih toplo priporočamo.

„Planinski Vestnik“, glasilo „Slovenskega planinskega društva“ v Ljubljani, kaj vrlo napreduje. Prinaša zanimive sestavke pisateljev turistov, in iz teh kakor iz drugih je razvidno, kako lepo se razvija turistika po širni slovenski domovini, kateri so hoteli naši sovražniki prav potom turistike povsem vzeti slovensko lice. V zadnji številki je pa pričel „Plan. Vestnik“ prinašati turistične spise staroste slovenskih turistov g. Kadilnika v Ljubljani, ki so svoj čas zbujali pozornost in ki se današnji dan baš tako zanimivo čitajo.

Iz poročila o novih členih vidimo, kako raste češka podružnica, katera šteje vedno več členov. Čehi se vrlo zanimajo za slovensko turistiko, ki si je pridobila v kratkem času toliko ugleda.

Naši dopisi.

Z Gorenjskega. (V spomin † Andreju Vavknu.) V dan 20. mal. travna t. l. se je v gorenjskih Cerkljah vršil prav žalosten cerkveni obred; položilo se je namreč v pričo ogromne množice sožalnikov visokih in nizkih stanov k večnemu počitku truplo ranjkega Andreja Vavkna, umirovljenega ondotnega nadučitelja, na katerega sme slovensko učiteljstvo biti ponosno dotlej, dokler bo trajal njegov spomin. Naj zapiše torej tudi „Tovariš“ nekaj besed v njegov spomin.

Ranjki Andrej Vavken se je rodil l. 1838. v Planini pri Rakeku na Notranjskem. Bil je jako nadarjen mladenič, zlasti pa še spreten v godbi in petju, zato si je izbral učiteljski stan. V njegovi dobi in v prejšnjih časih so imeli učitelji, ki so bili dobri organisti, posebno med preprostim ljudstvom, največ veljave in ugleda. Menda ni bil dopolnil še 19. leta, ko je bil poslan kot učiteljski voditelj v Cerklje. Vavken se je oklenil šole, orgel in cerkvenega petja z vsemi močmi krepke mladosti, in zdajci je zaslovel glas njegovega uspešnega delovanja na daleč okrog. Kot organist je imel malo sebi enakih sovrstnikov v vsi deželi; plodne svoje pevske misli pa je zvišal v

nemnohim jen duchům dopřáno bylo se povznesti; vtírá se do nebes a vyzývá Boha do boje, chtěje odebrati mu vládu duší a samemu řídit svět láskou a spravedlností. V „Knihách“ hlasem proroka volá svůj národ k opravě bludů a bēduje nad úpadem Evropy. „Pan Tadeáš“ to epos národní, jakým se nemůže honositi žádné jiné písemnictví novodobé, — to Polsko celé.

Mickiewicz byl synthesou ducha slovanského. Bohatství obraznosti, jen jen že nepřekupující bujností orientální, hlubokost citu a zápalu, přecházející v sfery blouznění a mysticismu, všecky ale city převyšující láska k vlasti — to jsou poklady této genialní duši. Tá láska k vlasti také v spojení s blouzněním slovanském vrhla jeho, professora akademie v Lausannu a Collège de France, v náručí mystické doktriny Towianského proto, že viděl v ní spasení pro svůj národ.

Mickiewicz to největší upostřed Slovanů — to Král-Duch Slovanstva. On soustřeďuje v sobě hloubku citu Schillerovu, vášen Byronovu, jednoduchost a plastiku Homerovu s holubí a naivnou vírou prvních vyznavačů Kristových.

prelepe napeve, katerih je pod naslovom: „Napevi cerkvenih pesem, nabral Andrej Vavken, učenik v Cerkljah“ izdal sedem zvezkov. Razen malega števila, katero je sprejel v svoj l. zvezek, so vsi drugi napevi njegovi duševni produkt. Iz Vavknovih melodij veje duh našega slavnega ranjkega Gregorija Riharja; njega si je prizadeval posnemati; zato so pa bile njegove pesmi tudi hitro razprodane. Tudi za pošteno dobrovoljno petje je Vavken nekoliko poskrbel z izdajo svojih „Glasov Gorenjskih“. Na čelo jim je postavil od ranjkega dr. Lovra Tomana izposojeni si motto:

„Zapojem rad mile, poštene,
Iz mladega blazga serca;
Nagnjusne, ošabne nobene
Mi v strunice serce ne dá!“

V teh kratkih besedah je personificiran ves Vavken — tako je on mislil, živel, deloval.

Svoje nove domačije Cerkelj se je bil Vavken oklenil koj o priходу z dušo in telesom. Prebivavstvo je to jadrno zaznalo in mu izkazovalo svoje zaupanje. L. 1868. je bil izvoljen županom, kateri častni, pa težavni posel je opravljal do svoje smrti, dolgih 30 let. Enako dolgo (z nekaterimi presledki) je bil tudi načelnik krajnega šolskega sveta. Poleg tega je bil dolga leta cerkveni ključar, oče ubogih, c. kr. poštar, trgovec, gostilničar, lastnik velikega zemljiškega posestva in načelnik gasilnega društva. Očigled vsega tega ga je občina v priznanje njegovega obilnega in vsestranskega delovanja imenovala častnim občanom. L. 1883. je Njegovo c. kr. apost. Veličanstvo presvetli cesar Frančišek Jožef I. o svojem potovanju skozi Cerklje izrecno priznal Vavkovo obilno delovanje pri občini, šoli in cerkvi ter ga odlikoval z zlatim križcem za zasluge.

Ako se ozremo na vsa ta dostojanstva in opravila, katera je zvrševal Vavken v svoji novi domačiji, v Cerkljah, kamor je bil on, kakor se je baje večkrat sam izrazil: „Vse svoje imetje prinesel v robcu“, moramo priznati, da je delal s svojim vsestranskim trudom, prizadevanjem in uspehi učiteljskemu stanu toliko časti in da je združil v eni osebi toliko odličnih poslov in služeb, kakor komaj še kdaj kateri učitelj našega naroda. Kakor je bil pokojni Andrej Praprotnik v duševnem oziru in literarnem delovanju, tako je bil zopet Vavken po drugi strani res pravi „unicum“ med slovenskim učiteljstvom. Po 35 službenih letih kot učitelj je stopil l. 1893. v stalni pokoj, vendar pa je ostal učiteljem še vedno zvesto-udani sobrat. Kdor ga je osebno poznal, vsakemu se je priljubil; torej je imel v vseh stanovih zelo veliko prijateljev. To je posebno živo kazal tudi njegov pogreb, ki se je pač vršil na žalno-veličasten način. Izmed odličnih dostojanstvenikov so se ga vdeleževali: iz Ljubljane visokorodni gospod župan Ivan Hribar; iz Kranja: visokorodni gospodje dr. M. Gstettenhofer, c. kr. okrajni glavar; A. Žumer, c. kr. okrajni šolski nadzornik; J. Hubad, c. kr. gimnazijski ravnatelj; K. Šavnik, župan; mnogo gg. županov iz okraja; 12 čč. gg. duhovnikov, mnogo gg. sobratov-učiteljev, ki so ginljivo-lepo s svojim ubranim petjem pred domačo hišo, v cerkvi in ob grobu pokazali, kako drag jim je bil pokojni sobrat. Da je tudi vsa šolska mladina in neštevilno ljudstvo spremilo svojega nekdanjega g. učitelja, oziroma občinskega predstojnika na zadnjem potu, je umevno ob sebi. V marsikakem očesu se je zablistela svetla solzica, ko je sprejemala hladna zemlja v svoje krilo truplo vrlega moža. Blag mu spomin! —

Jos. Levičnik.

Iz logaškega okraja. — Naša letošnja okrajna učiteljska konferencija se bo vršila v dan 15. rožnika t. l. v Cerknici. Razgovarjalo se bo o praznovanju cesarjeve petdesetletnice in pa o prostoročnem risanju. S konferencijo bo združena tudi prostovoljna razstava pismenih in risarskih izdelkov, deških rokotvornih in dekljskih ročnih del, kakor tudi praktičnih učil, ki so jih izumili učitelji sami.

Po zborovanju si bo učiteljstvo ogledalo svetovnoznano jezero, a drugi dan pa izletí tukajšnje učiteljsko društvo v romantično Predjamo, kjer se bo vršil tudi društveni občni zbor.